

Despre setea de absolut și amprenta ei asupra omului

de Iris Mihai

Absolutul, spunea Cioran, “e un stadiu crepuscular al voinței, o stare de foame istovitoare”, iar această foame poate transforma un om de rând într-un om de geniu. Ne vom ține departe, în cele ce urmează, de dezbateră dintre creație și evoluție, respectiv de lupta dintre înzestrat și dobândit, până când balanța se va fi oprit și ne va fi indicat cu *certețe* care dintre cele două teorii are cu adevărat puterea de a schimba lumea prin individ.

Pare că lumea și-a schimbat ritmul, pare că totul e mult mai rapid acum decât era în trecut, dar poate fi și o simplă iluzie, ca atunci când esti într-un vehicul în mișcare: ceea ce se petrece în dreptul tău, percepi cu o precizie mai mare decât lucrurile pe care le-ai depășit sau decât lucrurile care urmează și pe care le percepi cu detașarea impusă de distanță. Poate timpul are aceleași valențe pe care le-a avut dintotdeauna și poate că și lumea și indivizii au același ritm pe care l-au avut mereu, însă detașarea, de această dată temporală, ne denaturează percepția. „Omnis festinatio ex parte diaboli est” (Jung) și cu toate acestea continuăm să ne grăbim, să ne grăbim să ajungem acolo unde niciun om nu a ajuns, dar oare de ce? Atât e de pregnantă vanitatea, încât omul sacrifică ceea ce îl înconjoară pentru ceea ce ar putea să îl înconjoare, fără să știe măcar ce e acel *posibil*? Sau poate nu e vanitate, ci doar o forță care aduce omul în imposibilitatea de a contempla ceea ce poate contempla oricine, sau ceea ce poate fi contemplat oricum.

Hemingway afirma că există o serie de lucruri care nu pot fi asimilate repede – de cele mai multe ori, cele mai simple dintre ele – desemnând timpul ca fiind singura avuție reală, moneda de schimb pentru însușirea lor. Atât sunt de simple aceste lucruri, încât pentru a le asimila e nevoie de o viață întreagă, ceea ce face ca fiecare strop de nouitate pe care îl poate culege omul pe lume să fie foarte costisitor. Formarea de economist mă obligă să îmi pun problema eficienței costurilor; dacă presupunem că fiecare dintre noi are o avuție similară, echivalentă cu speranța de viață, atunci de ce diferă atât de mult ceea ce lăsăm în urmă? Să fie viața o speulă? Dar a cui? Poate a îmbătrânirii. Majoritatea oamenilor își întrebuințează „cea mai mare parte din timp ca să trăiască, și puțină libertate care le mai rămâne îi înspăimântă atât de tare, încât fac orice le stă în putință ca să scape de dansa” (Goethe). E interesant de observat faptul că Goethe asimilează timpul liber cu libertatea; este oare timpul liber o măsură bună a libertății? Da, în măsura în care omul este sclavul propriilor idealuri, dându-și clipele libere la schimb pentru reducerea distanței dintre el și ceea ce consideră el că este menirea lui pe pământ. Și își amănetază omul timpul pentru apropierea de ideal, fără să înțeleagă că nu îl va mai recupera niciodată, și în zadar se amăgește că va avea timp mai târziu să recupereze ceea ce a sacrificat, o bulimie covârșitoare care îl determină pe om să se înfrupte din fiecare clipă și să devoreze fiecare duminică al zilei. Ne antrenăm timpul aproape neîncetat, cerându-i de fiecare dată performanțe mai bune, înrobind clipa la jugul dorinței și cerându-i să ne ducă ACOLO.

În lupta cu viața câștigă doar nemuritorii – adevărații însetați de absolut și perfecțiune, cei care dăinuiesc dincolo de timp și spațiu. Toți ceilalți pierdem, pierdem clipe, pierdem idei, pierdem șanse, pierdem oameni, pierdem viața, pierdem totul, dar atunci când pierzi în fața invincibilului, e mai ușor de suportat. „Omul este victima unui mediu care refuză să-i înțeleagă sufletul” (Bukowski), însă cruzimea adevărată este că mediul se prefacă că i-l înțelege – doar așa îl poate seduce și amăgi. Debutul în existență implică un itinerariu perfid, în care victoriile au rolul, fie de a ne abate de la traseul stabilit, fie de a ne menține pe el, însă arareori de a ne opri o clipă în loc pentru a înțelege unde am ajuns; de aceea pierd atât de mulți, pentru că au impresia că viața e o călătorie spre răsplată și nu spre devenire.

Pitim lucrurile simple în spatele celor complicate și o facem fără un scop anume, poate doar din extravaganța inaccesibilului, care îl face dezirabil chiar și atunci când e fad, de fapt, atunci chiar mai mult. E nevoie să apară din când în când cineva capabil să înlăture vălul banalității ce înfășoară frumusețea simplității, cineva care să sufle pulberea ordinară ce acoperă lucrurile extraordinare, cineva al cărui suflet poate convinge un popor să vadă lumea prin ochii lui.

Acum suntem mai orbi ca oricând, toată iluminarea ne-a agravat cataractele și ne-a făcut imuni la umanul din om. Încercăm să ne schimbăm în bine și pe noi înșine și lumea care ne înconjoară, însă eșuăm lamentabil pentru că ne dovedim incapabili să înțelegem substanța lucrurilor pe care dorim să le schimbăm, incapabili să admitem că e așa și, deci, incapabili să frângem aceste lanțuri care ne țin pironiți de o față a noastră și una a lumii, care ne displac total. Ne ascundem dorințele, ne amplificăm frustrările și ne mândrim cu mediocritatea la care ne autocondamnăm... Trăim niște vremuri ipocrite și incomode, în care sfera de confort e definită prin familiar, indiferent dacă e bun sau prost. Găsim soluția în schimbarea lucrurilor exterioare nouă, în acuzarea celorlalți sau a sistemului, sistem care, aparent, e vinovat de tot ce suntem noi incapabili de a schimba; și câtă bucurie în imacularea noastră, a fiecăruia, și câtă fericire în perfecțiunea individualităților noastre! Altminteri, am fi nevoiți să depunem un efort în a ne elibera mințile, în a ne elibera sufletele sau chiar în a-i elibera pe ceilalți. Dar cum poate cineva să își elibereze cu adevărat mintea și sufletul fără a trăi în afara societății? Suntem atât de terorizați de posibilitatea de a fi excluși încât ne excludem singuri pentru a nu ne expune riscului de a fi excluși.

Geniul nu este un dar, geniul este o cucerire, geniul este capacitatea infinită de efort, genial este să știi când să continui și să știi când a venit momentul să renunți, fără să-ți pară renunțare, genial este să faci lumea din jurul tău doar puțin mai bună și doar puțin mai frumoasă. Geniul este bulimic, iar bulimia intelectuală e un dar pentru el, ea îl ține pe om flămând de cunoaștere, iar foamea îi ascute simțurile.